JYX JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Niiranen, Susanna

Title: William Morris –fanin jaakobinpaini H&M:llä

Year: 2018

Version: Published version

Copyright: © Niiranen, 2018

Rights: CC BY 4.0

Rights url: https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

Please cite the original version:

Niiranen, S. (2018, 11.10.2018). William Morris –fanin jaakobinpaini H&M:llä. What the Hela?. https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/hela/ajankohtaista/blogi/william-morris-2013fanin-jaakobinpaini-h-m-lla

11.10.2018

William Morris –fanin jaakobinpaini H&M:llä

Susanna Niiranen

"Älä pidä kotonasi mitään, mikä ei ole hyödyllistä tai kaunista". Lausahdus kuulostaa konmarituksen eli japanilaisen Marie Kondōn kodinraivausmenetelmältä. Periaatteen mukaisesti kodinjärjestäjät kysyvät jokaisen esineen kohdalla: tuottaako tämä esine minulle iloa? Jos näin ei ole, esineestä tulee luopua. Menetelmän mukaan tavarapaljoudesta luopuminen tekee kodista viihtyisämmän, mutta johtaa myönteiseen muutokseen myös muussa elämässä.

Ohje ei ole kuitenkaan konmarittajien sisustusfilosofiaa, vaan brittiläisen suunnittelija William Morrisin (1834-1896) kultainen sääntö. Morrisia on pidetty yhtenä kaikkien aikojen monipuolisimpana suunnittelijana, jonka runsaskuvioiset tapetit koristavat edelleen sisustusblogien kuvia. Hänet muistetaan Arts and Crafts –liikkeen johtohahmona sekä eräänlaisena viktoriaanisen ajan *uomo universale*na; suunnittelijana, arkkitehtinä, runoilijana, kirjailijana, taiteilijana, typografina, yhteiskunnallisena ajattelijana ja sosialistina.

Arts and Crafts –liike pyrki yhdistämään käsityötä ja taidetta sekä nostamaan näiden arvoa ihmisten arjessa. Morris ja hänen Oxfordin Exeter Collegessa tapaamansa ystävät kuuluivat prerafaeliitit–taiteilijaryhmään, joka luki Thomas Maloryn Arthurin tarinoista kertovia *Pyöreän pöydän ritareita* (1485) ja sai innoitusta keskiajan taiteesta. Romanttisella tavalla he ihannoivat keskiajan käsityöläisiä ja näiden oletettua yhteisöllisyyttä. Teollistuminen, koneistuminen ja massatuotanto herättivät heissä suoranaista inhoa.

Morris ystävineen perusti vuonna 1861 sisustusalan yrityksen Morris, Marshall, Faulkner & Co., jonka tarkoituksena oli tarjota kauniita, käsintehtyjä tuotteita ja huonekaluja. Monimuotoista tuotantoa motivoi ajatus, että kaikki ansaitsisivat kauneutta koteihinsa. Menestyksestä huolimatta firma ajautui konkurssiin, mutta ikonisten tapettien ja kangasmallien tuotanto jatkui muodossa Morris & Co., jonka lisenssit kuuluvat nykyään Arthur Sanderson & Sons -yritykselle.

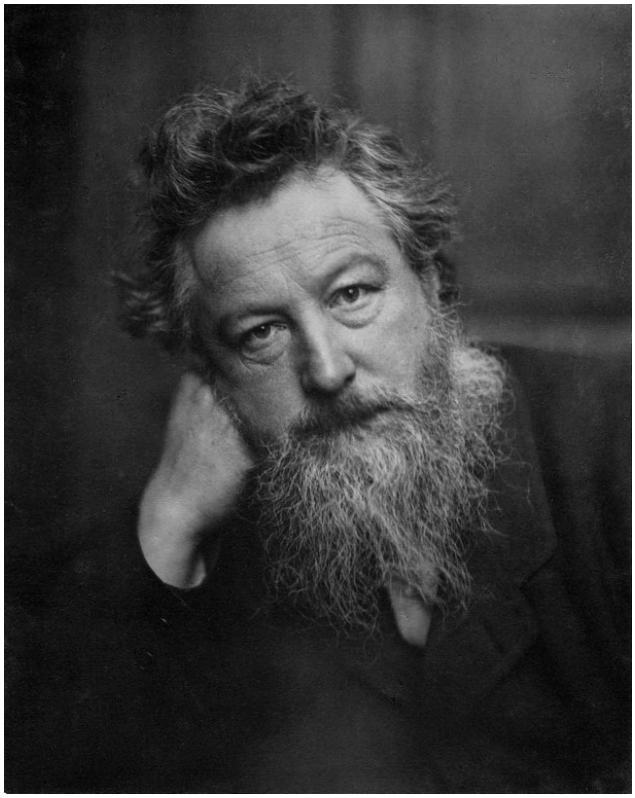

William Morris (1834–1896).

Oma suhteeni William Morrisiin on ollut jo kauan palava. Tutustuin Morrisin tuotantoon ensi kertaa jatko-opiskelijana, kun opiskelutoverini Jukka Nyyssönen (nykyään Tromssan yliopistossa) näytti artikkelinsa Morrisin sosialismista teoksessa *Aatteiden kamppailu elintilasta. Viktoriaanisen ajan näkemyksiä ihmisestä ja yhteiskunnasta* (toim. Halmesvirta & Valta, 1999). Vaikutuin omaperäisestä, eri suunnista ammentavasta ajattelijasta, vaikka en esimerkiksi keskiajan onnellisuudesta ollutkaan aivan samaa mieltä. Luonnollisesti myös keskiajan koristeluista ja käsikirjoituksista inspiroitunut ajaton estetiikka ihastutti.

Kauan suunnittelin *strawberry thief*- tai *pimpernel*-tapetteja taloomme, mutta pelkäsin tapettien olevan kuitenkin – no, jotenkin elitistisiä. Morrisin sijaan olohuoneessamme onkin Erik Bruunin 1950-luvulla suunnittelema eleettömän harmaa Johann Sebastian. Oleskeltuani vuoden Oxfordissa ja käytyäni muun muassa Exeter Collegen *Morris*-huoneessa ja collegen kappelissa, missä on esillä Morrisin ja Edward Burne-Jonesin tekstiiliteos *The Adoration of the Magi*, innostuin uudelleen. Tulevaa mökkiremonttia varten selailin taas Morris-katalogeja, mutta ne tuntuivat edelleen kovin korskeilta savolaistönöön. Sitä paitsi tapetteja näytti nyt olevan yhden sun toisen sisustusblogin kuvissa. Ei kai Morrisista ole tullut massatuotantoa?

The Adoration of the Magi **(kopio).**

Silti syksyn uutinen Morris & Co.:n yhteistyöstä ruotsalaisen H&M –vaatetehtaan kanssa löiällikällä. Pimpernel ja muut klassikkokuosit olivat nyt saatavilla puseroina, mekkoina ja housuina lähimmästä henkkamaukasta. Kuosit näyttivät kuvissa yhtä ihastuttavilta kuin ennenkin: kukkia, lintuja ja kasviköynnöksiä, upeita, hienostuneita väriyhdistelmiä ja runsas muotokieli. Paita 9,99€, mekko 29,99€. Morrisit olivat nyt todellakin kaikkien ulottuvilla.

Samanhenkiset ystäväni julistivat, että olivat valmiita luopumaan periaatteistaan ja käymään H&M:ssä. Olin sitä mieltä, että ei ikinä, koska olin vakuuttunut Williamin (if I may) pyörivän haudassaan ja miettivän tehtaissa koneilla ommeltuja vaatteita, joiden laatu oli kaukana käsityöstä. Entäpä kiinalaisten työläisten olot? Mitä William työläisten puolestapuhujana niistä mahtaisi tuumata? Morris oli aikanaan kauhistunut työläisten oppimattomuutta, köyhyyttä ja epäesteettisyyttä, minkä perusteella vaati näille koulutusta. Oliko H&M:n Kiinan tehtaiden työntekijöillä mahdollisuutta kouluttaa tai sivistää itseään?

Unohdin koko asian ja päätin hankkia mökille ruotsalaista tapettia, joka olisi sopivasti *"lagom"*. Sitten tuli kohtalokas yhteydenotto. Kollegani, viktoriaanisen ajan tutkija, lähetti kuvia ja kirjoitti: - Nyt äkkiä, pian loppuvat! Niinpä seuraavana aamuna - ennen medievalismia eli keskiajan myöhempää käyttöä käsittelevää luentoani - suuntasin paikalliseen ruotsalaisketjun liikkeeseen ja ajattelin ottaa vaatteista kuvia opetusta varten. Edellisellä luennolla olimme näet käsitelleet Morrisia. Tutkin materiaaleja: viskoosia, joka ei ole ympäristöystävällinen kuitu. Laput vahvistivat: *Made in China*.

Mutta kuosien kauneus ja toimivuus vei jalat alta. Kuinka ne olivat kestäneet aikaa näin hyvin ja saattoivat toimia niin tapettina kuin housuina? Pian huomasin sovittavani yhtä. Ihan vain päästäkseni perille leikkauksen onnistumisesta. Tunnistin kuosin: *snakeshead*, värinä timjamin ja metsänvihreä. Puin hurelin päälleni - enkä halunnut ottaa sitä enää pois. Mitään näin kaunista en ollut vähään aikaan päälleni pukenut.

Snakeshead-painokangas vuodelta 1876.

Kävin pukuhuoneessa jaakobinpainia. En tarvitse yhtään uutta tunikaa. En halua tukea H&M:ää. Todennäköisesti laatu on surkea, tunika kutistuu pesussa, enkä voi käyttää sitä enää. Silti halusin tunikan. En ehkä kehtaisi pitää sitä julkisesti (*"Tuo säälittävä nainen on naurettavan, halvan, Morris-kaupallisuuden uhri!"*), mutta voisin pitää sitä kaapissa, ottaa välillä esille ja ihailla sen kauneutta. Lisäksi sen avulla voisin esitellä lapsilleni Morrisin nerokkuutta.

Kassalla tunsin häpeää. Näin kapitalismi toimii. Kaikki periaatteet ovat lopulta myytävissä ja ostettavissa. Samoin kävi aikanaan esimerkiksi punkin. Katumuodin kapinasta tuli muotisuunnittelijoiden ja kapinallisten itsensä tulonlähde.

Lounastunnilla kollega esitteli omaa Morris-valintaansa. Upea sekin oli. Kaivoin tunikan empien kassistani iltapäivän luennolla. Onko opettajan soveliasta esitellä heräteostoksiaan? Se tuntui kuitenkin tarpeelliselta ja keskiajan myöhempään käyttöön liittyvältä, joten pitelin tunikaa edessäni ja kerroin dilemmastani. Eräs opiskelija vertasi tapausta *Marimekkoon*. Alun perin *"korkealaatuista, kotimaista suunnittelua demokraattisesti kaikille"*. Paitsi että nykyään Virossa tuotettua, eikä hintojen puolesta enää aivan kaikkien saatavilla. Morris-vaatteissa hinta ei välttämättä olisi monillekaan esteenä. Ajattelisiko William kuitenkin: taidetta ja kauneutta kaikille?

Vielä en ole tunikaa ylleni pujottanut. Se sulostuttaa toistaiseksi kotona eteisen penkkiä. Kovin hyödyllinen se ei ole, mutta voiko kauneuden tuottamaa iloa pitää täysin hyödyttömänäkään? Silti en ole varma, mitä William ajattelisi asiasta näinä ilmastonmuutoksen ja tavaraturhuuden päivinä, vaikka lausuikin:

> *With the arrogance of youth, I determined to do no less than to transform the world with Beauty. If I have succeeded in some small way, if only in one small corner of the world, amongst the men and women I love, then I shall count myself blessed, and blessed, and blessed, and the work goes on.*

Susanna Niiranen **on eurooppalaisen keskiajan ja uuden ajan alun tutkija ja blogitoimituksen jäsen.**